

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 12.

V Ljubljani, 15. junija 1887. l.

XXVII. leto.

Kakó pomoči slabi domači vzgoji?

Sploh je priznано, da šola sama záse ne more povoljno rešiti vzgojne naloge otrók. Kakor je pri neživih umotvorih postalo gaslo: „Delitev dela“, tako in še bolj bi se moral razlegati ta klic pri obrazovanji živega in najvzvišenejšega, ob jednom pa najumetnejšega umotvora — človeka. Pri takem vzgojevanji bi morali vsi činitelji ravnati po jedinstvenem načrtu, kajti vsaka in še tako neznatna napaka je na škodi celoti — umotvoru — človeku. Prvi pogoj celotni vzgoji je pa vsekako ta, da se vsaj najimnetnejša vzgojiteljja — šola in dom — najtesneje združita, ali, kar je isto, da se občevanje šole z domom tesno zveže in razširi.

Tudi v normalnih razmerah je težko, otroka vedno na pravi poti obdržati. Človek je bolj k slabemu kot k dobremu nagnen. To nagnenje pa se v življenji še pospešuje z množino slabih vzgledov, ki se pokažejo povsod, kamor koli se ozremo. Že šolska vzgoja ne more vedno prave pogoditi, čeravno vpliva na otroka s sredstvi, ki jih izvoli navlaš v ta namen. Vender manjka tem sredstvom večkrat notranje veljave. Vsaj vemo, da se je tudi učitelju — človeku često težko rešiti vseh onih predsodkov in motnih strasti, ki razjedajo srce navadne množice. Tudi njega stane dokaj truda, da ne zabrede v občudovanje bogastva in da ne klečeplazi pred vnanjo močjo. Sosebno pa se mu rada vkrade v srce prepirljivost in osvetljivost. — Ako je torej že učitelju težko, v otroku vzbujati vedno pravo in nekaljeno mišljenje, tem težje je roditeljem in sorodnikom otroka obvarovati krivih potov. Največkrat poznajo prvi otrokovi vzgojitelji o kreposti le imé, a še to jim je večkrat le prazna pena. Otroka ne napeljujejo resno in ostro na pravo in dobro, k večjemu mu vbijejo v glavo reči in načela, ki so njegovim čutom najljubša. Vzemimo le tacega očeta, ki je sicer prav strog in pameten — sam záse; vender pa storí najgorše, kar morejo storiti roditelji, on namreč razvadi svoje otroke. — Zato pravi Vives, da se ni čuditi, da je tako malo dobrih ljudi, marveč čuditi se moramo, da je sploh še kaj taci. Slabo je prišlo v navado, dobro se gnjusi. Tako stanje je malone brezupno. Vender se more vse to popraviti — z vzgojo. Podajte otrokom zopet vzore, vsadite v otroška srca ljubezen do kreposti! Pokažite jim, da je življenje, pravo in resnično življenje vedni boj z zlemi sklonostimi. Navadite jih že zgodaj, da v vseh sedanjih razmerah ne vidijo ničesa drugega, nego grdo popačenost onega dobrega stanja, katero se je preje nahajalo v vseh razmerah.

Vse to doseči je jako težavno, kajti k temu je treba prvič trdne volje vseh sovgovateljcev, drugič pa trdno določenega vzgojnega načrta, po katerem imajo vsi činitelji postopati.

Ljudski šoli ne moremo odrekati ni prvega ni drugega, vendar je ravno ona najmanj kriva, ako njeni uspehi niso vsekdar povoljni. Tù pride vse na pravo sporazumljenje z domom. A ravno v tem je iskati velike težkoče. Da doseže učitelj dovoljen uspeh, treba se mu je neposredne seznanjati z domom, treba mu je poizvedovati o domačih razmerah svojih otrok. Toda stariši so največkrat nepristopni, in le malo jih je, ki bi hoteli mirno in trezno razpravljati o izboljšanju svoje dece. Nič čudnega bi ne bilo, ko bi morda še duri zapirali pred učiteljem, ako bi jih hotel obiskati.

Tù je treba torej učitelju skrbeti, da posredne doseže, česar se mu neposredne ne posreči. To se zgodi s poizvedovanjem in seosebno z večkratnim natančnim občevanjem z onimi otroci, na katere je treba posebno paziti.

Učitelju vendar še ni zadosti, da individualne razmere in okolnosti otrok samó izpozna. Ko bi hotel samó pri tem ostati, podoben bi bil vrtniku, ki sicer pozna vse lastnosti rastlin in tudi vé, kakova zemlja jim ugaja, a jih pustí v prejšnjem stanju. Kakor je izkušnja sama na sebi neprecenljive vrednosti za vsako vzgojno delovanje, vendar še večjega pomena je dejanje, ki sledi izkušnji. Zadnja je le podloga, na katero se dá sezidati trdno poslopje. Ako namreč izpoznamo, da je nadzorstvo in vzgojevanje v domači hiši popolnem nedostatno, ali da so domači vplivi naravnost kvarljivi, potem je prva dolžnost ljudske šole, da prevzame nalogo, kakoršno imajo razni dobrodelni zavodi za telesno in duševno zanemarjene otroke. A takih zavodov je kaj malo, bodisi da država sama še ni prišla do pravega izpoznanja o potrebi takih zavodov, ali da jej manjka potrebnih sredstev, ali pa, da krščanska ljubezen še ni zadosti prešinila v što poklicanih činiteljev. Dokler se torej taki zavodi ne pomnožé, mogla bi se ljudska šola neposredne zvezati z takimi zavodi za revne, zanemarjene otroke. Kajti nikdar ne bode prestala potreba, da se revni otroci prevzamejo v popolno oskrbovanje. Število popolnem ali na pol propalih ljudi v podobi materialno ali moralno popolnem uničenih družbinskih razmer je mnogo večje, kot da bi se moglo izhajati z zavetišči in drugimi zavodi, raztreseno se nahajajočimi. Res, da je uredba ljudske šole taka, da smatra te zavode le kot vspešne, in akoravno se načelno ne more pečati z zavodskimi nalogami, vendar bi mogla reševati nalogo, ki bi bila zavodski po nekoliko podobna. Pač se nahaja dokaj obitelji, kjer je otrok vsaj na pol dobro shranjen. Zato bi se na prvi pogled mislilo, da ga morda ni potreba brezgojno predstaviti. A tudi v takih obiteljih zahtevajo često gospodarstvene in druge razmere, da šola nadomešča nedostatnosti. To je zlasti potem potrebno, ako je domače nadzorovanje otrok pomanjkljivo. V taci razmerah je sicer mogoče, da se otroški um razjasni in razbistri, srce pa mu ostane prazno, jednostranski vzgojeno. Ako govorimo torej že v taci razmerah o nadomestovalnih sredstvih vzgoje, kaj porečemo še le, ako pregledamo nižje stanove, kakor je n. pr. rokodelski. Tù se oče in mati često po cel dan ne moreta pečati s svojimi otroci. Še-le na večer jima je mogoče, zbrati svojo deco okrog sebe. Po dnevi pa so le-ti prepuščeni ali sami sebi ali pa nezaupljivim osebam. Kak posledek ima, ako nimajo otroci nobenega pravega vodnika čez poludne in potem še tudi po poludanskem pouku, umeti je lahko. Zato se ponuja vsakemu dobrohotečemu prijatelju človeštva prilika, da v tej zadevi dobrodejno pomaga. Prav s tega stališča more tudi ljudska šola razširiti svoje delovanje v korist nedostatno nadzorovanih otrok. Največje polje se odpira takemu delovanju po mestih in po krajih s tovarnicami. Na kmetih je nekaj bolje, vendar se more tudi tù precej storiti. Navadno ostajajo oddaljenejši otroci čez poludne v šoli; mnogo jih je revnih, trebalo bi jim preskrbeti poleg primerne nadzorstva kake gorke jedi, seosebno ob neugodnem letnem času. — Zato velja tudi tukaj, da je zabranjevanje najboljši, najlepši in najizdat-

nejši način, kako zaprečiti skoro vsako človeško nakaznost. Ta način je pa vsekako naloga občne ljudske in državne pedagogike.

Fr. Gabršek.

Zgodovina pedagogije.

(Dalje.)

Kakor posebnega pospešitelja katoliškega šolstva omenjamo tukaj še sv. Karola Boromejskega (l. 1538—1584.), škofa Milanskega. V prvi provincijalni sinodi je že izdal dekret, s katerim se je nalagalo vsem župnikom, da zbirajo okoli sebe otroke svojih župnij, ter jih poučujejo v sv. veri. Razen tega je ustanovil „društvo za šole krščanskega nauka“. Ko je bila v Milanu kuga, utemeljil je zavod za mnogobrojne ženske sirote; upravo tega zavoda izročil je Uršulinkam. Na dalje je povzdignil mnoge više vzgojne in učne zavode, kakor „Collegium Borromaeum“ za siromašne vseučiliščne slušatelje, osobito teologe, potem več deških semenišč ter veliko semenišče v Milanu in na posled učeno društvo ali akademijo, v kateri so se shajali najbolj učeni možje duhovnega in posvetnega stanú, da so razpravljali razna znanstvena, posebno teologijska in filozofska vprašanja.

III. Realizem.

Humanistiško gibanje je bilo toliko vzbudilo ljubav k starim klasikom, da se v petnajstem in šestnajstem stoletji v viših šolah tako rekoč nič drugega ni gojilo, kakor književno blagó starih Grkov in Rimljanov. Izurjenost v ciceronskem govoru smatrali so za dovršenost znanstvene izobraženosti. Národni jezik so po vsem zanemarili in prav potlačili. Glavni predmet učenja jim je bila latinska gramatika in retorika. Še celó pouk v veri podredili so vajam v latinskem govoru, ker so se latinske katekizme na pamet učili. Učéč stare klasike niso marali toliko za njihov zadržaj, kolikor za krasoto oblike; udali so se bili torej pustemu formalizmu. V pouku je tedaj vladal verbalizem (besedje), ker so se gojile samo besede, dočim so se stvari po vsem zane-marjale. Še vaje v mišljenji ali dialektiki, s katerimi so se školastiki toliko bavili, opustili so skoro popolnoma. V poedinih šolah so se učili res neki realni predmeti, a ne z lastnim opazovanjem, nego iz starih piscev (Aristotela, Evklida in dr.), a to je prosti verbalni realizem, ki je skoro pogubnejši od samega verbalizma.

Tudi v nižih šolah niso bili povoljni odnošaji, marveč one so bile še bolj zane-marjene zavoljo nesposobnosti učiteljev. Največ so poučevali v njih cerkveni sluge. Običajno so to bili rokodelci, ki so tudi v šolski službi nadaljevali svoje rokodelstvo. Šolsko službo smatrali so kot izvanredno in podredjeno cerkveni. Samo po mestih imeli so sposobnih učiteljev, pa s tako slabo plačo, da so se poleg te morali baviti še z drugim poslom, osobito s pisarenjem, godbo, krčmarstvom itd. Razen katekizma in petja učilo se je samo čitanje in pisanje, a po nekod tudi računstvo, a to vse le mehanično. Disciplina je bila kruta in stroga. Običajna vzgojna sredstva so bile telesne kazni, zasmehevanje in psovke. Proti temu toliko mučnemu, a vender malo koristnemu poučevanju uprli so se najprvo Francozi: Rabelais, Ram i Montaigne, a za temi Anglež Baco Verulamski. Potrebno je torej, da se z njihovimi načeli seznanimo.

Franjo Rabelais (l. 1483—1553.) je bil duhovnik in nekaj časa profesor medicine na vseučilišči v Montpellieru. Napisal je mnogo medicinskih in satiriških del, a najznamenitejše je satiriški roman: „Življenje ogromnega orijaka Gargantue in njegovega veleslavnega in razsvetlenega sina Pantagruela“. V tem delu religijsko-politiškega zadržaja razvil je tudi svoje pedagogijske misli. V njem šiba tedanji način vzgojevanja.

Pred vsem priporoča telo gleštatí, kot glavni pogoj duševnemu razvitku. Učevni predmeti naj bodo religija, jeziki in realije (povest, zemljepis, astronomija, geometrija, aritmetika, prirodopis in antropologija). Poučevanje naj se olajša s prikladno metodo, posebno z nazornim predočevanjem. Z učenci je treba blago in človeško postopati. Glavna svrha pouku je, da se učenci priučé samostojno misliti ter da se pripravijo za praktično življenje. Peter Ram (l. 1515—1572.) je bil kraljevski rektor na Francoskem kolegiju v Parizu. Bil je velik protivnik slepemu zaupanju v Aristotela in druge stare pisce. Že v svojej disputaciji, s katero je položil izpit za magistra, pravi, da je vse zmota, kar je učil Aristotel. Kasneje je isto trdil v posebnem znanstvenem delu, radi česar so ga preganjali univerzitetni školestiki. Ram je prvi naglaševal, da se je pri znanstvenem delu najprej naslanjati na naravo in lastno izkustvo. Narave se je treba držati. Umetnost ima učiti edino to, kako bi se narava uporabljevala.

Mihael Montaigne (l. 1533 — 1592.) bavil se je z znanostjo in s potovanjem. Nekaj časa je bil svétnik v parlamentu in dvakrat načelnik mesta Bourdeaux. Najznamenitejše njegovo delo je zbirka razprav o raznih socijalno-politiških vprašanjih pod imenom „Essais“, v kateri je razvil tudi svoje pedagojske nazore. Ostro in ironijsko je obsodil tedanje „pedantstvo“ o vzgoji in pouku, a največ se je protivil učenju praznih besed. Ni treba se toliko baviti z besedami, marveč z njihovim pomenom in zadržajem. Ako si je vzgojenec pribavil dovoljno zalogo stvarnega znanja, dojdejo mu besede same od sebe. Znati na pamet še ni znati. Uspeh pouka ne gre torej ceniti po moči spomina in zapamtovanja, marveč po moči učencá, da je dovolj spreten in sposoben, razumevati in presojevati, in potem, da ume, svoje znanje ugodno porabiti. Po tem takem ga je nakloniti, da sam razmotrava, izpituje, misli, preiskuje in sodi. Vsekako je treba igranje učiti, a ne sistematično, in to brez pravil, gramatike, šibe in solz. Glavna zahteva praktičnega izobraženja je znanje materinskega jezika, pa tudi jezika sosednih národov. S povestnico si imajo gojenci spoznati z velikimi možmi v najboljših časih, a ni potrebno, da se jim ubijajo števila in imena, marveč značaji. Pred vsem pa je treba, da se vzgojenec naučí spoznavati samega sebe, dobro živeti in dobro umreti. Ni dosta krepiti samo dušo, ampak treba jačiti tudi telo, ter privaditi učence, da prenašajo tudi bolečine in trpé pomanjkanje. Matere niso sposobne, vzgojevati same duh in telo otroški. Moč presojevanja jim je preslaba, ne morejo izbrati in z vso odločnostjo izpeljati to, kar je potrebno. Naravska ljubezen, kateri se po navadi daje preveč velika vrednost, ne pozná umnih razlogov in je v svojih nasledkih veči del škodljiva. Bolje bi bilo, da se vzgoja otrok pripusti slučaju in dobri sreči, nego da se materam izroči; a najboljše bi pa bilo, da vzame država vso vzgojo v roko, kakor je bilo v Šparti in Kreti.

Franjo Baco Verulamski (l. 1561—1626.) eden največih učenjakov vseh časov, bil je nekaj časa državni kancelar, pa je radi nepoštenih činov izgubil to čast. Napisal je mnogo učenih del; on je pravi zasnovatelj realizma, t. j. onega filozofskega sestava, kateri ima za temeljno načelo, da se pravo spoznanje zida na to, v koliko smo predrli v same vzroke stvari. Baco je filozofijo rešil pustega umevanja (spekulacije) ter jo napotil na polje izkustva (empirije). Pojmi, ki se ne jemljejo iz izkustva ali iz narave stvari same, so ideali, kateri motijo človeški um in mu naravo zakrivajo. Oni podajajo samo znanje besed, a ne znanje stvari. Besede nam pa ne kažejo stvari, ampak samo to, kar besede značijo. Zavoljo tega je treba naravi v oči zreti in učiti se je. Temeljito poznavanje prirode se naslanja na poskuse (experimente). Baco pa odvráča od publega realizma, rekoč: Delavci v znanostih so empirici ali dogmatiki. Empirici zbirajo kakor mravlje, kar jim treba. Racionalisti predejo kakor pajek niti iz sebe. Čebela je v sredini. Ona jemlje gradivo iz vrtnega in poljskega cvetja, pa ga z lastno

močjo prebavlja in predeluje. Po tem se ravna tudi umetno filozofsko delovanje. Ono ne izvira iz same delavnosti duha, niti ne gromadi prosto gradivo iz narave in poskusov, ampak ga z razumom pretvarja in upodoblja. Za pouk priporoča Baco genetiško metodo, po kateri učitelj svoje učence vpeljuje v znanost po tisti poti, po kateri je sam do znanosti prišel. Po tem potu se nauki presajajo v dušo otrok, kakor da bi bili ž njimi vzrastli. Načela, katera je Baco razvil v filozofiji, trudili so se v pedagogijo jih prenesti Bolfenk Ratke, Ivan Komenski in Ivan Loke, kar jim je tudi uspešno od rok šlo, kakor bomo v sledečem videli.

IV. Bolfenk Ratke.

Bolfenk Ratke je bil l. 1571. rojen v provinciji Holstein. Izučivši filozofijo in teologijo v Rostoku, mudil se je več let na Holandskem in Angleškem, kjer se je učil Baco-novih spisov, matematike in starih jezikov (grškega, hebrejskega in arabskega). Mnogo pomanjkljivosti v takratnih šolah naklonile so ga, da je premišljeval o tem, kako bi se enostavnejše in lažje poučevalo. Zategadel je predložil nemškemu državnemu zboru v Frankfurtu (l. 1612.) spomenico, v kateri je obetal, da hoče pokazati, kako bi se mogli jeziki v kratkem času lahko naučiti in razširiti, potem, kako bi se mogla osnovati šola, ki bi učila in širila vse znanosti in umetnosti, in naposled to, kako bi se v nemškem cesarstvu mogel uvesti in vzdržati eden jezik, ena vera in ena vlada. S to spomenico je dosegel vsaj nekaj pri posameznih členih nemškega zbora, ki so mu pomogli z novci, drugi s priporočilom. Vladajoča vojvodinja Weimarska Doroteja zaupala mu je svoje sestre v pouk. Po njeni smrti urejeval je Ratke šole mesta Avgsburga, pa brez uspeha. Mudil se je potem v raznih mestih Nemčije in Švice, dokler ga ni knez Ljudevit Anhalt-Köthenski pozval v Köthen. To ustanovljeno šolo za dečke in deklince uredil je Ratke po svojih nazorih. Sam knez izdal je ustanove za te šole, pa osnoval tudi tiskarno, da so se mogle prirediti po novi metodi potrebne učne in pomočne knjige. Ratke je zbral okoli sebe najnadarjenejšie učitelje ter jih vpeljal v svojo metodo, toda s pogojem, da je brez njegovega dovoljenja nikomur ne odkrijejo in da nikjer drugod po njej ne učijo. Pa skoro so se pokazali veliki nedostatki v Ratkejevem delovanju. Pred vsem ni znal svojih misli praktično izvesti. Vrh tega je bil sebičen in nesnosljiv ter je odbijal od sebe svoje sodelavce. Naposled se je še kot odločen privrženec luteranstva sprl s köthenskim duhovništvom in meščanstvom, ki je pripadalo k reformovanim.

Ker ga ni knez v njegovi samovolji podpiral, začel se je groziti, da bo zapustil Köthen. Na to je še prišel v zapor, iz katerega ga je knez čez osem mesecev izpustil, a moral je s posebnim pismom priznati, da je več obečal, nego je storiti mogel. Zdaj se je mudil pri svoji zagovornici knjeginji Rudolstadtski Ani Sofiji, ki je njegove predloge o reformi pouka priporočila švedskemu kancelarju Oksenstjerni. A tudi tukaj jih ni mogel izvesti, kajti l. 1635. doletí ga že smrt.

Glavna pedagogijska načela Ratke-va so v spomenici, katero je bil 1618. l. izročil Köthenskemu knezu, in v spisu njegovega pristaša Rheni-ja. Glasé se: Pouk ima biti splošen; nikdo se ne more izključiti od njega, tako, da se vsak naučí vsaj čitati in pisati.

(Dalje prih.)

Knjiga Slovenska

XIX. veku.

Jožef Bevk r. 4. marc. 1811 v Sorici, mašnik 1839, služil v Fari pri Kostelu, na Vačah, na Križni Gori, župnik v Šentjurgu pri Svibnem u. 19. dec. 1860. Marljiv

podpornik kmetijske družbe je največ pisaril a) v Novice pod imenom Križnogorski (B—k) na pr. l. 1852: Kako bi se s sadnim in murbinim drevjem v kratkim marsiktera soseska obogatiti zamogla; l. 1853: O mlinarjih. Koderčija in mletvina. O mesarjih. Zoper krompirjevo gnjilobo. O poškodovanji dreves itd.; l. 1855: Kdaj je naj ugodniši čas jari ječmen sejati. Pouk, kako umni angležki kmetje bob sejejo. Mnogoteri dobrovoljni sveti našim gospodarjem; l. 1859: Za svečarje, pa tudi za slovar kaj. Naravoslovna drobtinica. Rudokop na Črni persti. Lek za začarane oči (Pravlica) itd. Na primer bodi:

„Glad je kej čuden kuhar, — on ume hrano tako pripraviti, da je brez zabele in brez solí vendar okusna. O polajšanju solne cene še zmiraj milo upamo. Kakošna se bo nam za zabelo godila? . . Več vasí je že tù, kjer čez zimo ni v svinjaku kermaka. . Svenska kupčija na brado že več let gerdo kmetu guli brado. Pa tudi neke pijavke v zdanjih siromaških okoljšinah dovelj zlega napravijo . . To so krivični mlinarji, ki se jih je treba čuvati . . Al — pogostoma se tako godí, kakor Latinec pravi: „Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim“, ali po našem bi menda bilo: „Kdor medvedu vbeží, v risove kremplje priletí“. Na Koroškem, saj v nekterih krajih, kakor je pisavca nek poštenjak zagotovil, je že stara navada, ki je tudi v naši sosedni Čubranski okrajni vpeljana, da mlinar vreče na vago v mlin sprejemlje, in jih spet na vago odrajuje, potem ko pravično mlevšino ali merico, kakor jo vsaki lahko prerajta, sebi priderži. Al bi ne bila vaga tudi pri naših mlinarjih priporočevati zoper krivice in tudi za povišanje obertništva?“ itd. (Novic. 1853. l. 27). — „Gospoda Križnogorskega poznate, dragi striček, že iz Novic. On Vam je junaška oseba, ne samo po telesu, temoč tudi po duhu. Um in serce sta pri njem v lepem soglasji . . Berite, kar je sam pisal o pogledu s Križne gore! On popisuje goro za goro, kako se verstijo proti zahodu od gladke Slivnice do stermega golega Grintovca; on imenuje vse cerkvice po dolini itd.“ — pravi o njem Terstenjak (v Novic. 1859. Glej l. 1861 str. 9).

b) V Zgod. Danici se nahajajo Križnogorskega sestavki na pr. l. 1856: Nekaj zastran plesú; l. 1857: Beseda zastran Kolemonoviga žegna; l. 1859: Skušnjave zastran revšine. — c) Šolski Prijatelj l. 1853 str. 144 pa naznanja, da je Mohorjevemu družtvu Jožef Bevk poslal rokopis: „Prilike jez. O. Bonaventure“. (Prim. Prilike Patra Bonaventure, prosto poslovenil A. Lesar, izd. družba sv. Mohora l. 1866).

Dr. Janez Krizostom Pogačar r. 22. jan. 1811 v Vrbi, vasi duhovnije Brezniške, svečenik 1834, doktor in profesor bogoslovja, vodja Alojzijevišču od l. 1846—1858, kanonik, dekan, prošt, l. 1875 knezoškof Ljubljanski, u. 25. jan. 1884. Za slovenščino se je vnel bil l. 1848, kadar je hkrati jel izdajati a) Slovenski cerkveni časopis Nr. 1. V Soboto l. Maliga serpana; b) Laibacher Kirchenzeitung Nr. 1. 6. Juli; l. 1849 z naslovom Theologische Zeitschrift, pa še c) Zeit und Ewigkeit. Ein religiöses Wochenblatt. Nemška lista sta z l. 1849 jenjala, slovénski se je pa prekrstil v „Zgodnjo Danico“. Katolški cerkveni list. Vsem trem listom je bil Pogačar založnik in vrednik, Danici posebej do l. 1852. Ker si je bil preveč opraviła naložil, ni utegnil sam pisati mnogo; njegovi so na pr. le začetni sestavki: „Was jetzt Noth thut 1848. Zum neuen Jahre 1849. Zeit und Ewigkeit. Nr. 1.“ — Spisoval je tudi „Kirchliche Nachrichten“. — Tako v slovenščini l. 1848: „Predgovor. L. 1850: Kaj nam kliče novo leto? — Razgled po keršanskim svetu“. — Pri tem in pri tiskovih popravah smo mu pomagali dijaki Alojzniki. Iz predgovora bodi na razgled:

„Eno je potrebno; to čez vse ceniti, téga z vso resnobo iskati in se pred vsim zagotoviti, že zdrava pamet vsakterimu veléva, in neki notranji glas, ki se ne da lahko zadušiti, z nepremagljivo močjo ukazuje. Kaj je to eno potrebno? Zveličanje v Bogu

in večna blagóst v sklenitvi z njim, ki je vir vse blagosti . . To se nam ponuja po Jezusu v katolíski cerkvi . . De bomo tedaj katolísko cerkev, ktere udje smo per sv. kerstu postali, iz celiga serca ljubili, jo moramo poznati natanko po vsih njenih notranjih in unanjih zadevah. In ravno k temu spoznanju katolíške cerkve tudi kaj perpomoči, je namén pričujočiga slovenskiga časopisa, kteriga prvi list vam dans, ljubi Slovenci! v roke podamo. Popisovali bomo rast in razširjenje cerkve skoz dolgo versto stoletij, razlagali bogastvo, ki se v njenih verskih in djanskih naukih, v mnogoterih napravah očitne službe božje, in v življenji njenih svetnikov razodeva. Naznanili bomo, kolikor bo mogoče, vse vesele in žalostne pergodbe, ktere cerkev sploh in posebno v naših krajih zadevajo, in perpovedovali od njenih nekdanjih in zdajnih bojev z sovražnimi močmi in od veličastnih zmag, ktere ji je njen nebeški ženin zoper nasprotnike podelil. Ne bomo tudi zamolčali, kaj je storiti, kaj opustiti, kader se zmede množijo, ter skušnjave nevarniši in močnejši nahajajo. Upamo pa tudi, da nas bodo duhovni gospodje po celim Slovenskim v tem perzadevanji s svojimi močmi podpirali in nam pogosto razne dopise, ki od zgorej naznanjenih reči govorijo, pošiljali. Le zedinjene moči zamorejo z božjo pomočjo kej veliciga dopernesti. Bog pa svojiga blagodara ne bo odrekel tistim, ki z resničnim sercam njegovo čast, povišanje svete cerkve in zveličanje duš išejo“. — Pozneje se je oglasil v Danici le še l. 1865 št. 1—24: Spomini s potovanja v Rim, in l. 1868 št. 34: Šolska postava od 25. maja 1868 — gledé na ljudsko šolo. — L. 1857 je prišel na svetlo I. zvezek „Sv. pismo stare in nove zaveze . . Allioli . . po povelji kneza Antona Alojzja itd.“, kteremu je, kolikor jaz vé, v bistvu d) predgovor zložil Dr. J. Pogačar (Jezičn. XXIV. str. 67). Posebej pa je priobčil

e) Pridige. Govoril Janez Zlatoust Pogačar, dohtar bogoslovja, korar stolne cerkve itd. V Ljubljani 1864. 8. VI. 424. Nat. J. Milic. — V predgovoru pravi na pr.: „V dolgem teku mojih duhovskih let se je večkrat primerilo, da sem pri novih mašah pridigoval . . . Serčna želja, naj bi mašniki, kterim sem o praznični slovesnosti njih perve daritve častitljivost duhovske službe odkrival, tistega duhá, ki jih je takrat navdajal, zvesto ohranili in zmiraj više vnemali, mi je misel vdihnila, nektare svojih novomašnih pridig natisniti dati, in jim takó majhno darilce v prijateljski spomin zapustiti. Ker se mi je pa pozneje taka spomenica celó premajhna zdela, sem pridigam pri novih mašah dve versti postnih pridig, ki sem jih v letih svoje duhovske mladosti, namreč l. 1839 in 1840, v predmestni farni cerkvi svetega Petra v Ljubljani govoril, in nekaj družih pridig o raznih priložnostih pridjal, in nazadnje še mično povest od zaročitnega perstana presvete Device Marije pristavil. Takó so izrastle bukve, ktere v tej obliki ne samó njim, ki sem jih o slovesni novi maši s povzdignjenim sercem spremljal k altarju, temuč vsem, ki sem jim kdaj na poti v božje svetinstvo učenik bil, v ljubijoči spomin prijazno podám, pa tudi vsem duhovnim bratom po Slovenskem v znamenje batovske vzajemnosti spoštljivo izročím. Če kdo kako dobro zerno v njih najde, naj to zerno pod njegovimi spretnimi rokami moč bogate rodovitnosti v podbudo keršanskega duhá dobiva. Ne, kdor sadi, je kaj, ne kdor priliva, temuč kteri rast daje, Bog. Njemu bodi čast in hvala vekomaj“.

Naposled je spregovoril f) v Slovencu l. 1874: „O slovensko-nemškem delu Wolfovega slovnika“ (II. 85. 86). — Sicer sem dejanje njegovo opisal jaz v Slovencu l. 1884 (XII. 22). — Razun tega gl. Kres IV. 1884 str. 157—209: Knez-vladika dr. Janez Zlatoust Pogačar, sp. Anton Žlogar. — Koledar družbe sv. Mohora 1885 str. 31—49: Janez Krizostom Pogačar, knezoškof ljubljanski, sp. Svetilko.

Dr. Matija Prelog r. 27. okt. 1813 v Hrastju, vasi med Ljutomerom in Radgono; latinski učil se v Varaždinu in Gradcu, zdravoznanstva na Dunaju, doktor služil

od l. 1842 v Ljutomeru, od l. 1849 v Mariboru, kjer u. 27. jan. 1872. Da je rano deloval za slovenščino, kažejo a) Narodne pèsni ilirske, sk. Stanko Vraz l. 1839, kjer je iz njegove zbirke: Marko ino Turki, iz okolice Radgonske (str. 3); Marko dévojko prosi (str. 196). — Prikupil pa se je s knjigo

b) Makrobiotika ali nauki, po katerih se more človeško življenje zdravo ohraniti in podoljšati. Spisal veči del po C. Hufelandu in založil Matija Prelog, doktor zdravilstva v Mariboru. Kdor zmerno živi, dolgo živi. V Mariboru 1864. 8. str. 271. Nat. E. Janžič. Zdravo in dolgo življenje, modra glava in veselo serce so naj vekši dani Božji! Knjigo spisal posvečuje slavnemu dr. Fr. Miklošiču . . Vvod pravi na pr.:

„Baco (historia vitae et mortis) bil je prvi, kateri je to znanost zložil in spisal. Po njem je spisal Ch. Hufeland 1796 (Makrobiotik, oder die Kunst das menschliche Leben zu verlängern) prvi kakor sestavno vredjeno znanost. Posebni jeni deli so spisani od mnogih in mnogovrstno. — Dolgo in zdravo življenje si vsaki človek želi, torej tudi Slovenci, jih pa množina, ali ne toliko, da bi učene spise prav umeli, nemški ne ve, v katerim jeziku je ta umetnost do zdaj z vekšino spisana. Da se tedaj tudi dragim našim rojakom pot pokaže, po katerem mora človek iti, ako če do velike in zdrave starosti priti, spisal sem v predragem našem slovenskem jeziku, nakoliko je najme slaba moja moč dopuščala, to lepo znanost, makrobiotiko imenovano, veči del po C. Hufelandu. Spisal sem to znanost ne glede na zdravnike ali učene ljudi, temoč na manj učeno ljudstvo, posebno pa na mladino. Ta spis postal je zato v mnogih delih doljši, kakor bi bilo drugače potrebno. Mladina bi se iz prva morala učiti, kaj je za dolgo in zdravo življenje potrebno, pa ravno pri nji se je dozdej to z vekše strani zamujevalo. Spisana je zato ta knjiga tako, da se sme vsakemu mladenču brez skerbi v roke dati. Makrobiotika mora zato spisana biti ne samo zdravilsko, temoč tudi moralno. Kdo bi mogel o človeškem življenji pisati v moralni svet ne stopivši, k kateremu ono spada? — Človek in njegov moralni namen se ne moreta naravsko razločevati; kazal zato bode moj mali spis, kateri je ravno zato morebiti veliko več vreden, kakor mnogo drugih, da prave moralne postavbe niso samo za naravsko zdržanje in podoljšanje življenja potrebne, temoč da je narava človeška samo na moralnost položena, in da je samo po nji človek človek, in se loči od živine. — Naravsko in moralno zdravje v človeku je tako zedinjeno kakor duša in telo; teče iz jednega izvira, skupčuje se, in tako zedinjeno še le čini požlahtnjeno in dovršeno človeško naravo! Dobro vendar vem, da bi se ta velika umetnost in znanost še dosta popolnejše spisati dala, vendar sim zadovoljen s tem prepričanjem, da bode to, kar sem spisal, kdor na svitlo pride, vsikdar k hasku“.

c) Črni Peter. Kratkočasna igra v enem djanju. Poslovenil in založil Dr. Matija Prelog. V Mariboru 1866. 8. 58. Nat. E. Janžič.

d) Zakonska sol. Kratkočasna igra v enem djanju. Poslovenil in zal. Dr. M. P. V Mariboru 1867. 8. 44. Janžič.

e) Slovenski Gospodar. Podučiven list za slovensko ljudstvo. Maribor. Izhaja vsaki četrtek v 4°. Tečaj I.—V. l. 1867 do srede l. 1871 založnik in vrednik Dr. Matija Prelog, (Vid. Slov. Narod V. 1872. — Letopis Matice Slovenske l. 1872—1873 str. 145—147).

Mihael Pikl r. 24. sept. 1814 v Spodnji Hudinji, vasi blizu Celja, učil se v Celju, Gradcu, bogoslovja v Celovcu, voditelj mu je bil Slomšek, mašnik 1837, kaplan v Šmariji, Vidmu, Brašlovčah, spiritval v Celovcu od l. 1844, župnik v Brežicah od l. 1848, korar v Šent-Andreju od l. 1852, semeniški vodja v Mariboru l. 1859, u. 26. jan. 1867. Slovenski je sodeloval a) v Djanje Svetnikov, na svitlo dal A. Slomšek l. 1853—4 (Jezičn. XXIV str. 17); v b) Drobntince na pr. l. 1856: Nekaj za neveste. Trojna skriv-

nost pri reji otrok; l. 1857: Otrok — misionar; l. 1858: O plesu; l. 1861: Keršanska beseda za bratovščino sv. Cirila in Metuda poediniti odkrušene staroverce, sosebno Slovane. — Na razgled bodi iz dnevnika l. 1866 jul. 8: „Prav tužni so dnevi, ktere od pretečenega tjedna sem živimo, ker nam žalostnica za žalostnico dohaja od severne vojske naše, ki je 3. t. m. toliko neizrečeno nesrečo imela. Naj že bo vzrok naše zgube in naše nesreče pri severni vojski kteri koli hoče, to je in ostane gotovo in resnično, da brezverni in brezbožni voditelji ali vojskovodji nikdar blagoslova in pomoči božje upati ne smejo, in ako Bog hiše ne brani, se zastonj bojujejo še tako hrabri vojaki. Kaj tako imenovana pogranska čednost ali serčnost velja, se tukaj prav očitvidno kaže. Bog se usmili in daj toliko skušenim narodom avstrijskim skoraj ljubi mir, zastopnost — in svoj nebeški blagoslov!“ Vid. Drob. 1869 str. 177, kjer je opisan „Mihael Pikl, inf. stolni prošt Lavantinski“ (str. 124 — 187), sestavljen dekan Franc Kosar, ki mej drugim piše o njem: „Biti Slovenec, jim je bilo ponos! . . . Podpirali so z besedo in djanjem vse domorodne početja. V prvem imeniku „Novic“ se že gotovo bere njih ime, — „Danica“ jim je bila vselej prijetna tovaršica in tolažnica, — „Drobtinica“ so bili od začetka sem varh, podpornik in sodelavec, „družba sv. Mohora“ jih je štela med svoje ude, — „Slovenska matica“ jih ima vpisane med svoje ustanovnike in „Mariborska čitalnica“ jih je spoštovala kakor enega zmed členov najiskrenejših in darežljivjih. In prav takrat, ko se mnogi, od strahu omamljeni (za Šmerlingjanizma), že skoraj v čitalnico niso upali, so jo oni, da-si tudi jim njih persna bolezen že skoraj ni več dopuščala, na večer še od doma hoditi, kar zato še včasih — da-si tudi s težavo, obiskovali, da so s svojim zgledom očitno pokazali, da pravica ostane pravica, ali se pripoznava ali ne, in da je njih zvestoba do slovenske zastave nepremakljiva itd. (Drob. XX. str. 185).“

Lovro Pintar r. 2. avg. 1814 v Selcih, v latinskih šolah bil na Hrovaškem v Karlovcu, bogoslovec v Ljubljani, svečenik 1840, služboval v Semiču, Kočevju, Šent-Janžu, bolehen bival največ v Radolici, kaplan v Predvoru, župnik v Zalilogu, na Breznici, v pokoju u. 10. sept. 1875 v Predvoru. Iskren Slovenec ilirski deloval marljivo že v bogoslovju, potem spisal:

a) Molitve za duše v vicah: s pristavkam mašnih in drugih molitev. Večidel iz nem. poslov. L. P. duhoven. V Ljubljani 1848. 12. 283. Zal. Gerber. Tisk. Blaznik. — b) Mašne in druge molitve. Večidel iz nem. posl. L. P. 1849. 12. 176. Gerber. — 2. nat. 1850. 3. 1860. 5. 1867. 6. 1871. str. 272. 7. 1879. — c) Nebeške iskrice za mladost pa tudi za odraslene ljudi. V Ljubljani 1850. 12. 202. — 2. nat. 1851. 3. 1853. 5. 1858. 7. 1863. 9. 1867. 10. 1869. 12. 1876. 13. 1879. — d) Sveti angelj varh ali vodnik pridnih otrok v nebesa. L. P. V Ljubljani 1853. 3. nat. 1863. 16. 124. — e) Marija Devica nebes in zemlje kraljica, naša preluba mati in pomočnica. Spisal večidel po nemških bukvah „Marien-Kapelle“ Lovrenc Pintar, predvorski kaplan. V Ljubljani 1856. 8. str. 708. Zal. Gerber. Jako priljubljena molitvena knjiga z lepimi šmarnicami.

Pisaril je rad in krepko v razne časnike na pr. a) v Novice l. 1848: Razglas udam semeniskiga bravniga društva; l. 1851: Nekaj iz „Vesne“, kjer modro razlaga najprej svoje misli o Terdinovem „pretresu slovenskih pesnikov“ v Lj. časniku l. 1850 br. 71. 72. — L. 1857: Pintarjeva drevesnica v Predvoru, potem na Breznici; Sadjoreja, kakor jo v predvorski šoli že sedem let učimo; l. 1865: Pravi rumeni zimski štetinar; Kmet premalo — gospoda preveč drevje obrezuje in trebi. l. 1866: Kaj je storiti, ako je sadno drevo gospodarju zavaljo preobilnih zarodnic nerodovitno; Hvalovredna jabelka; l. 1870: Statistični pregled davkovskih zadev (po knjigi: Tafeln zur Statistik des Steuerwesens im oest. Kaiserstaate 1858) št. 14 — 16.; l. 1872: Rabarbara itd. — V b) Danici se

nahajajo dopisi njegovi na pr. l. 1848: Šolski dopis iz Gorenskiga; l. 1849: Hiša pregrehe in kreposti (Po svojim poslovenil L. Pintar) str. 289—294; l. 1867: Kaj dela državni zbor na Dunaju. Govor zoper zakonsko postavo. Dopis o govoru Greuterjevem; l. 1868: Večer 21. in 22. sušca na Dunaju. Medverska postava. Govor njegov o prvem členu medverske postave. Govor Greuterjev o splošnji obravnavi medverske postave. Govor dr. Tomana ob davkarski obravnavi derž. zbora. Govor L. Pintarja pri obravnavi kranjske sirotnice v dež. zboru. Govor prof. Greuterja o postavi zastran sprave razdrtih zakonskih itd. — c) Slovenija l. 1848: Kakošna se na Hrovaškim sovražnikom domovine gode. Pobratimstvo. Srežan. Ribčev sin. Franc Veriti, rojen Lah in verli slovenski pisatelj; l. 1849: Serbska Vojvodina. Marko Bočar, slavjanski junak; l. 1850: Resnica čez vse. — Ljublj. Časnik l. 1850: Ruske narodne igre itd. — d) Učiteljski Tovars l. 1861: Iz sadjoreje: Mladi in stari les — razni popki. Kako se sadno drevje po koreninicah množi. — e) Nem.-slov. Slovar (Wolf — Cigale) l. 1860 kaže, da je rokopis marljivo pregledoval tudi L. Pintar (Vorw. VIII). — f) Slovenec l. 1874 ima: Trije izvrstni sadjerejci: 1. Gregor Rovtar, bivši župnik pri sv. Lenartu. 2. Janez Majnik, župnik v Žiréh. 3. Friderik Homan, trgovec v Radolici. Popisal Lovro Pintar, župnik in sadjerejec na Breznici. — V Novicah pa je Žan priobčil po smrti njegovi: Spomini na izvrstnega sadjerejca Lovro Pintarja (1878 str. 376 — 378). Na primer bodi iz Novic. l. 1851: „Nekaj iz Vesne“:

„O novim letu je začel na Dunaju lepoznavski časopis „Vesna“ v českem narečju izhajati. Precej v prvem listu se bere dopis iz Ljubljane, kteriga je neki gospod K. poslal. Ta dopis je splošen pregled in pretres slovenskih spisateljev, posebno pa mladih pesnikov. V uvodu tega sostavka obljubi dopisatelj, da bode s časom dela slovenskih spisateljev bolj natanko pretresal ali kritiziral. Nas ta misel obhaja, da je kritika vsakimu slovstvu potrebna. Njena imenitna naloga je, zmote spisateljev odkrivati in kaj boljšiga nasvetovati. Ali prav močno se nam dozdeva, da Slovenci še nismo na tisti stopnji, da bi bilo slovenstvu koristno, naše literarne dela prav prav oestro soditi, in tiste, ki na taki sodbi skoz rešeto smuknejo, satirično zasmehovati in strastno v blato porivati. Morebiti bi bilo bolje, ako bi se kritikarji mladiga slovenskiga slovstva po načelu slavniga pisatelja Ljudevita Vukotinovića ravnali, ki pravi: „Kritika tréba da je zdrava. U literaturi, koja se razvija, ima biti krotka i prijateljska, svigdar učeća, a nikada zlobna i porugivajuća itd.“ Ker je ravno unidan g. T., kteriga mi scer visoko častimo in med naj boljše slovenske prozaikarje štejemo, v „Ljublj. časniku“ slovenske pesnike na šembrano redko rešeto vergel in jih prav po zlatohruškarsko obunkal; bi bilo morebiti dragim slovenskim domorodcem prijetno v tej reči tudi drugi glas zaslišati. Več oči več vidi . . . To storiti nas pa tudi to priganja, ker je rešetarju slovenskih pesnikov sem ter tje tudi kaka očitna zmota iz peresa pljusknila itd. (str. 27) . . . Bratje slovenski! bodimo rajši v resnici složni. Ustopimo se čversto jeden zraven družiga v red, da nas obči vrag ne premaga. Če sovražnik koga izmed naših napade, priskočimo mu po bratovsko, da pod neprijateljsko silo ne omaga. Sebičnosti pa in mnenja po prvem sedežu naj v naših rajdah ne bo. „Vsi za jedniga, jeden za vse“, naj bo naše geslo. Slava jedniga naše stranke, naj bo veselje vsim, in nezasluženiga zaničevanja tudi naj zadnjiga iz našiga kola nikar brez primerniga odgovora ne pustimo. Po tem bo postala naša moč velika, da se bo tresel pred njo protivnik ošabni. Zlasti pa naj bi mlajši verstice domorodniga kola, ki so neskončno veselje starših vlastencov, nikdar ne pozabile teškiga in nevarniga truda tistih, ki so se že za slavjanstvo borili, ko je še ostri meč hudiga okrutnika nad njihovo glavo bliskal. Lahko je na visoki gori krog sebe gledati, ali teško je na njo priklirati! — Gerdo in nehvaležno bi bilo tedaj, ako bi naša bistroglava mla-

dina svoje sèršene na tiste dražila, ki so se že njega dni s slavljanstvom pečali, če tudi ne vselej z naj boljšim uspeham. — To so naše misli v kritiki itd. (str. 33).“ — Na nagrobnem spominku, ki so mu ga postavili kranjski deželni poslanci in drugi čestitelji, je brati:

Svečenik, pastir je duše vodil,
Ljubil narod svoj do konca dni,
Z modrim umom v boj je zborov hodil
On, ki tukaj v miru spí.

Iz šole za šolo.

O „abecedniku“.

Ni mi namen, da bi poviševal lastni „ego“. To se že tako in tako nerodno, barem sè zavistjo sliši. Tudi se je „njega dni“ postavilo, dakako po lastnem izkustvu, pravilo, da bi pisatelj ne smel pisati v prvi osebi, ali da se mora tega po možnosti izogibati. Da pa ne bodem tako hodil okoli stvari same, „kakor mačka okoli vrele kaše“, treba, da se lotim pravega elementa. Ta element so naši abecedniki za pravo „abecednika“ in J. Miklošičeva „Začetnica in prvo berilo“. Punctum soliens, kamor merim, je pa mesto pri ustuinikih b in p ter pri zobnikih d, t.

Na, tù ga imate, poreče kedo. Mi stari možaki smo tako učili in tudi kaj naučili, ti naši mladi kričachi bi pa radi imeli vse „po nobel“ in vse „komod“. Dobro; neka Vam bude! Ali če se treba metodike učiti, če moramo to in še toliko psihologije znati, in če smo prisiljeni ravnati se po pravilih iste, pokaj da se pri šolskih knjigah ne bi pazilo, da bi bilo vse „metodiško“.

Mnogim zaprekam pri učenji bi se ognili, mnogo trudapolnih pol-ur bi bilo potèmu se učitelju prikrajšanih, mnogo veselja bi otroci manj izgubili, ako bi bile črke b, p in d, t v abecednikih ločene. Morale bi biti v „Začetnici“ črki b in p vsaj toliko narazen, kakor sta v Razinger - Žumerjevem „abecedniku“ ali pa v Praprotnikovem.

Gospoda, ki je sestavljala označene knjige, imela je v mislih sicer sličnost izreke, ni pa valjda pomislila na sličnost oblike, po kateri ne bi imenovane črke nikdar smele biti tam, kjer so. Razven tega se pa pri učenji baš radi navedenega uzroka naletí na težkoče, kakoršnih ni niti od početka abecednika pri mali deci. Radi sličnosti izreke, ker so omenjene črke neposredno druga za drugo, začnè deca eno in drugo zamenjavati.

Da trditev le nekoliko opravičim!

Asocijacijski zakon reprodukcije je sicer, da se lagje obnavljajo predstave, če so slične, to je po analogiji.

Smelo se lahko trdi, da in prevelika analogija moti zaporednost pri reproduktovanji. Ker sta neposredno sosedni črki po izgovoru nalični, moramo ja smatrati liki spojeni, dakle predstavno verigo.

Ker mislim o predstavnih verigi niže kaj črhniti, bodi mi dovoljeno, da tukaj opomnim, kako dobrodejen vpliv ima baš, da se zatró nepotrebne težkoče, istodobnost ali kocksistenca. Človeku se vtisne v spomin razven predstave tudi njena okolica; analožne kontrastne i. t. d. predstave budé se s tem v mislih. Pri vsem tem vpliva okolica in sploh položaj, v kojem smo predstavo vzprejeli, tako močno, da predstavo samo, da se mora užé radi tega od lične ločiti, ker ona druga je bila sigurno vsprejeta v drugačni situaciji. Ker so pa črke b, p in d, t preblizu, tedaj je v tem slučaju nemogoče misliti na opisani pripomoček, ker se predstavi tako rekoč topita druga v drugi.

V predstavnih verigah sledé si členi prav tako, kakor, da so v istini zvezani. Človek, obnavljajoč predstave po taki verigi dojde do kakega člena, ki je kateremu že obnovenemu sličen, preide na istega in — konfusija je gotova. Dogodí se tudi lahko, da se verige v spominu križajo liki ceste na zemlji. Križajo se pa le na onih mestih, kjer sta člena enaka. In tukaj se lahko zajde.

No, sevéda vestnemu, skrbnemu, natančnemu duhu se bode redkokedaj kaj tacega pripetilo. Imamo pa tudi površnih in malomarnih. Če se pa še odraslim kaj tacega dogaja, kako se ne bi mladeži? Kje je večja površnost, ko pri nerazviti deci?

Dogaja se torej prečestokrat — in po slabostih spomina je povsema možno, da deca v malih presledkih časa dobivši pojem in znamenje črk b in p ali pak d in t, zamenjuje jedno in drugo.

Mislim, da bi bilo odvišno, če to reč razjasnjujem, ako spomnim samo, kako môle nekoji otroci apostolsko vero, prišedši do: „sedí na desnici (Boga Očeta, vsemogočnega) Stvarnika nebes . . .“ Mesto, da bi nadaljeval 7. člen, skočil je v 1.

Tako se môte včasih tudi naši vaški administranti, ko môle konfiteor. Tù je še bolj mogoče, ker nihče ne razume latinski. Če pa odrasli tako delajo, je-li verojetno, da se pri deci kaj sličnega ne dogaja? —

Radi te napake izgubi se pri malem številu učencev prvencev do štirinajst in več dni. Učitelj se znoji, učenci pa niso zmožni, da bi tako pomoto popravili sè svojim mladim, nerazvitim duhom. J. Miklošičeva „Začetnica“ nam daje kmalu potem, ko smo prebili prvi „krst“, drugo slično porcijo, namreč brz za črkama b, p, imamo skupino d, t. Zopet se ponavlja stvar do štirinajst dni. Dakle v enem meseci pa le štiri črke naučiti (dobro, če jih še), ko se pri dobrih razmerah more število podvojiti in še več, to ni pridno. Vse pa s tolikim naporom, da Bog pomози! Na svetlo pridejo vse mogoče kombinacije, vsi čitalni stroji, stenske table, razven tega se porabi toliko in toliko krede, in ko bi morda imeli še stare slonokoščene črke, bilo bi uprav tako vse zaman. Otroci čitajo vendar še: tede, — dete, tadi — dati i. t. d.

Razven tolike zamude časa in toliko britkih pol-ur, koje mora učitelj prebaviti, po zakonu: od poznatega do nepoznatega ni to prava vrsta črk gledé vnanje oblike. Črka p naj bi bila pri sličnih družicah svojih f, j, g; isto tako naj bi bila črka d pri svoji tovaršici a z okolico o, c, č, e; črka t bi bolj pristovala pri i, u no li na sedanjem mestu.

Sličnost izreke škodi sedaj toliko, kolikor bi sličnost oblike koristila v nasprotnem slučaju. Menim, da je vsakemu gg. tovarišev dobro v spominu, kako lahko se preide od l do b, od i do u (tù je sicer še nekaj početnih težkoč), od n do m; pokaj da se ne bi pri drugih črkah iskalo analogije v obliki radi toli važnih razlogov.

Morda kedo poreče, da nastaja omenjena težkoča le po bralno-pisalni metodi in da bi bilo za to bolje uporabljati dandanes čedalje bolj v življenje silečo normalnih besedi metodo. Metod teh ne bodem rešetal, kajti najboljša je ona, koja nas dovéde najsigurnije in po najkrajšem potu do zaželenega cilja ali smotra. Da se to razsodi, merodajna sta samo jasen razum in pa lastna praksa.

Trdim pa samo, da ko je pojem že v spominu, ni treba več misliti, po koji poti je došel tja. Ko je pa že tam, kamor je bil namenjen, lahko se zamenjuje liki vsaka druga predstava.

Da se v bodočnosti i tega izognemo, mislim, da smemo z radostjo upati. Abecednik sestavljen po izraženi misli, imajo laške šole južno-tirolske. Sestavila sta ga ravnatelj učiteljišč v Kopru in Tridentu. Sestavitelja imela sta v mislih i omenjeno napako.

Ivo od Nanosa.

Književstvo.

— **„Občno vzgojeslovje“**. Izdalo in založilo „Pedagogičsko društvo“ na Krškem (Ga-bršek.) Cena knjigi je 80 kr. (po pošti 5 kr. več). Naročnina naj se pošilja odboru „Pedagogičskega društva“ na Krško. O tej zanimivi, novi, prekoristni knjigi bomo pozneje več govorili; zdaj le toliko: učitelji, učiteljice in vsi prijatelji domačega učiteljstva in šolstva in vsi razumni domo-ljubi, podpirajte krepko to lepo podjetje!

— **„Logika“**. Prijateljem modroslovja napisal dr. Josip Križan, kr. gymn. profesor v Varaždinu“. 1887. V založbi „Popotnika“. Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru, 92 str. — Gospod pisatelj posvetil je knjigo velezaslužnemu rodoljubu gosp. dr. Ferdinandu Dominkušu, vitezu Franc Jožefovega reda, odvetniku, deželnemu poslancu i. t. d. z besedami: „Ko me je vse zapustilo, tudi stariši, tedaj je blago Vaše srce tolažilo moje srce, in mi omogočilo, da sem dosegel zvanje svoje želje. Sprejmite blagorodni gospod, to delce: plod mojega učenja, pri katerem me je prijateljska Vaša desnica podpi-rala v znak neprenehljive hvaležnosti“. Gospod pisatelj pripoveduje v predgovoru: „V početku svojega učiteljevanja bil sem prisiljen, sestaviti si logiko za sedmošolce. Storil sem to na podlagi razlaganj svojega nepozabljivega profesorja filosofije, dr. Nahlowskega, na vseučilišču v Gradcu. Tako sestav-ljena scripta dopolnjeval sem leto za letom, dokler niso dobila oblike te knjige. Držal sem se pri tem poglavitno dr. G. Lindner-jeve „formalne logike“, razun tega pa se oziral tudi na logiko Dro-bisch-a, Drbal-a, dr. Zimmermann-a, dr. Kaulich-a in dr. Jos. Beck-a in sicer tako, da sem v zakonih mišljenja posnemal dr. Kaulich-a v drugih oddelkih pa poglavitno dr. Lindner-ja, sploh pa sem se oziral tudi na ostale imenovane pisatelje.

Ko sem bil na tak način že deloma „scripta“ za sedmošolce sestavil, sprožil je spoštovani moj prijatelj, prof. Janko Pajk v svojej „Zori“ misel, da bi bilo tudi Slovencem obdelovati polje filozofije. Takoj sem se té misli poprijel in jel svoja „scripta“ predelovati in v slovenskem jeziku sestavljati v obliki knjig; in tako je nastalo to delce. Rabil sem pri svojem delu Pacel-ovo in Stadler-jevo logiko, premagovati pa mi je bilo mnogo težkoč, zlasti z ozirom na terminologijo, katero sem sestavil brez vsakega pripomočka. Delo je zato le po malem napredovalo in ko bi me ne bodrila stanovitnost, ne bi mogel premagati velikih težav. [Ko je bila (l. 1878.) Cigale-tova „Terminologija“ izdana, bila je namreč moja logika že dovršena.]

Več let ležal je rokopis pri odboru „Matice Slovenske“, a ker logika ni knjiga, ki bi zadovolila njene ude, zato se odbor ni mogel odločiti, da jo izda. Da pa silni moj trud ni zastonj, izročil sem rokopis uredništvu „Popotnika“, da delo v svojem listu obelodani in priredi potem poseben ponatis.

Ker je to prvi poskus logike v slovenskem jeziku, sestavljen brez vsakega jezikovnega pripo-močka, upam da se pomanjkljivosti, ki se tu pa tam gotovo še nahajajo, ne bodo preostro sodile. Naj nam marveč strokovnjaki blagovoljno pripomagajo, da je pri novi izdaji povsem iztrebimo in popravimo. Brez začetka ni napredka!“ Ta zanimiva knjiga je prva v tej stroki, in ker je tedaj gospod pisatelj moral tu ledino orati, imel je izvestno težko delo posebno gledé terminologije, katero je pa večinoma prav dobro pogodil. Živo priporočamo tedaj to novo knjigo ne le učiteljskim knjižnicam, temuč vsemu posameznemu učiteljstvu in sploh razumnikom slovenskim.

— **„Novomeško okrajno glavarstvo“** (šolski zemljevid). Risal M. Sternén. „Vsi trije sodnijski okraji (Novomeški, Žužemperški in Trebenjski) z vsemi občinami so prav natančno in pregledno sestavljeni in narisani in sicer v prav primerni meri. Prav razvidno so zaznamovane hiše, cerkve, ka-pelice, znamenja, pokopališča, gradovi, gore (visokost v metrih), ceste, mlini, pošte, podrtine, meje, reke, otoki, potoki, brzjavi, mostovi, brodi, kopališča i. t. d. Zeló važen in potreben je tak zemljevid ne le vsaki šoli v okraji, temuč tudi vsakemu koliko toliko izobraženemu domačinu. Tako važno podjetje naj bi se povsod po vseh okrajih posnemalo.

— **„Stritarjevi zbrani spisi“**. Knjigarna Kleinmayr & Bamberg razpošilja vabilo na na-ročbo Stritarjevih zbranih spisov. Na to vabilo opozarjamo tudi slovensko učiteljstvo in šolstvo.

D o p i s i.

Iz Maribora. Poziv. (Slovenskemu učiteljstvu.) Da-si tudi se pri prvem iz-davanju »Popotnik-ovega koledarja za slovenske učitelje« ne moremo ponašati z gmotnim uspe-

hom*), nam vendar priča laskavo priznanje od vseh strani, da smo s »Popotnikovim koledarjem« pravo pogodili. To in pa želja, da odpravimo nedostatke, ki so brez naše krivde ostali v I. letniku, nas spodbuja, da že letos priredimo »Popotnik-ovega koledarja« novo izdanje.

Da se pa drugi letnik dobro obnese in delce postane povsem zanesljiv tolmač vzajemnosti med slovenskim učiteljstvom, treba bo splošnjega sodelovanja.

Obračamo se toraj že zdaj do častitih tovarišev in tovarišic svojih, kakor tudi do vseh prijateljev našega podjetja z nujno prošnjo, da nam blage volje naznanijo v kratkem a) vse ali sebe ali svoje bližnje sodruge zadevajoče pomote, katere so v letošnjem izdanju »Pop. šematizma« zasledili; zlasti vseh bodo nam popravki gledé pisave imen — priimkov in krajevnih imen — če so utemeljeni; b) spremembe, ki so se vršile od prvega izdanja tako gledé osob, kakor tudi šol (nove šole ali če se je katera razširila).

Ker se je od nekdaj želja izrekla, naj bi se navedli v šematizmu tudi zastopniki učiteljstva v okrajnih šolskih svétih, prosimo, da se nam v svojem času tudi v tej zadevi vpošljejo potrebni podatki. — Na osobne želje gledé dopolnitve šematizma (v tej ali oni zadevi) se bomo v okviru našega načrta po možnosti vselej ozirali, kajti zelo nam je ležeče na tem, da prejemnike našega koledarja v obče zadovoljimo, ker le v tem slučaju smemo upati, da bodo oni podjetje tudi gmotno podpirali.

Dopisi v zadevi »Pop. koledarja« naj se blagovoljno določijo

uredništvu „Popotnik-a“,

Maribor, Reiserstrasse št. 8.

Iz Šmarije. V seji učiteljskega društva Šmarijskega in Rogaškega okraja dne 5. maja t. l. se je razun drugih predmetov obravnavalo tudi »o izdaji organizovane knjižnice za mladino«. Poročevalec, gosp. Rad. Knaflič iz Šmarije, je izjaval sledeče dokaze: Slovensko učiteljstvo je dolžno ustanoviti organizovano knjižnico za mladino, 1. po svojem poklicu in iz pedagoškega stališča, 2. iz národnega stališča kot faktor ljudske izobraženosti in národne prosvete, 3. iz literalnega stališča kot faktor literature, 4. iz kulturnega stališča kot faktor kulture. Koristi: a) Pouk in vzgoja, šolska in domača bi bolje napredovala; kajti knjige za mladino so sredstvo pouka in vzgoje za učitelja, duhovnika in roditelje, za šolo, cerkev in dom. b) S knjigami se množi čitateljstvo, a čim več je čitateljstvo, tem bolj raste národna inteligenca, veljava in častno imé. c) Pospeši se vsa literatura, kajti ko doraste mladi rod, ki rad čita, dóbi literatura več naročnikov, da i čitateljev samih. d) Šole dóbe na ta način svoje knjižnice, ki so sedaj le redke, slabe in lóšave.

Temu teoretičnemu delu so sledili nekateri praktični primeri in predlogi.

1. Društvo konstatuje jednoglasno nujno potrebo in korist organizovane knjižnice za slovensko mladino.

Ker pričnè »Slov. učit. drústvo« v Ljubljani v zvezkih izdavatí neko neorganizovano knjižnico in ker vse take knjižnice pešajo ter prej ali slej izumró, zato stavi poročevalec sledeči predlog:

2. »Slov. učit. društvu« se odsvetuje izdavanje posameznih zvezkov.**)

Knjižnica se naj organizuje do novega leta (1888) in potem se naj pričnè organizovana izdaja po načinu družbe sv. Mohorja s posredovanjem vseh učiteljskih in neučiteljskih društev na Slovenskem; to je v smislu gosp. Legó-ta, ki hoče oživotvoriti slovenske mladini tako knjižnico.

Po zelo živahni debati, katere so se udeležili skoro vsi člani z velikim zanimanjem, se vzprejme ta in 3. predlog.

3. Člani Šmarijsko-Rogaškega učit. društva prevzamejo dolžnost, širiti »organizovano knjižnico za mladino« po šolah in med národom. Dalje se je poročalo o tej zadevi v zborovanji dne 31. maja pri sv. Križu poleg Slatine.

Iz Doline. Vabilo k občnemu zboru »slov. učiteljskega društva za Koprski okraj« koji se bode odroževal 16. jun. t. l. ob 8. uri zjutraj v Boljanci. Dnevni red: Verifikovanje zapisnika zadnjega zborovanja. 2. Poročilo tajnikovo. 3. Poročilo blagajnikovo. 4. Volitev pregledovalcev računa. 5. Kmetijstvo v ljudski šoli na deželi. 6. Volitev društvenega vodstva. 7. Razni nasvétí.

Predsedništvo.

*) Razpečalo se je toliko koledarja, da bi baš pokrili lastne troške, a žal, da še je mnogo dolžnikov, kateri so na nas pozabili. Te še enkrat prosimo, da se nas spomnijo in nam poleg ogromnega našega truda ne delajo še gmotne škode.

**) »Knjižnica za mladino« — (I. zvezek), ki jo bode »Slov. učiteljsko društvo« v Ljubljani zalagalo in izdajalo, se užé tiska. Napredujete naj tedaj obe knjižnici: »organizovana« in »neorganizovana«, da je le kaj uspeha!

Uredn.

Iz Črnomelja. Po sklepu c. kr. okr. šol. sveta bode okrajna učiteljska konferencija dne 6. julija t. l. točno ob 9. uri zjutraj v sobi okrajne učiteljske knjižnice v Črnomlji. — Dnevni red: 1. Predsednik otvori zborovanje in izvoli namestnika. 2. Volitev dveh zapisnikarjev. 3. Opazke nadzornikove o stanju šolstva v okraji. 4. Razgovor o postavah in ukazih. 5. Kako naj si učitelj pridobi ljubezen starišev in učencev, kar je glavna podlaga rednemu šolskemu obiskanju in uspešnemu delovanju? Poročevalce določi pri konferenciji g. nadzornik. 6. Kaj je glavni namen šolskega vrta? Poročevalca: gg. Šest in Šetina. 7. Pogovor o učnih knjigah za prihodnje šolsko leto. 8. Poročilo o stanju in računu okr. učit. knjižnice, ter nasveti o nakupu novih knjig. 9. Volitev knjižničnega odbora. 10. Volitev stalnega odbora. 11. Posamezni nasveti, ki naj se vsaj tri dni pred konferencijo pismeno naznanijo stalnemu odboru.

Iz Krškega. Okrajna učiteljska konferencija za Krški šolski okraj bode v četrtek v 30. dan junija t. l. v šolskem poslopji v Krškem. Začetek točno ob 9. uri dopoldne. Spored: 1. Volitev dveh zapisnikarjev za prihodnje leto. 2. Poročilo c. k. okrajnega šolskega nadzornika o stanju šol in šolstva. 3. Individualnost otrok. Poroča g. Fr. Gabršek. 4. Praktična obravnava »štirih létnih časov« na podlagi dotičnih sestavkov v berilih. — Vsak učitelj (učiteljica) ima to obravnavo pismeno izdelati za tisti razred (oddelek), v katerem poučuje. — Poročevalce odloči žreb. 5. Določilo učnih knjig in beril za šolsko leto 1887/8. 6. Poročilo knjižničnega odbora o stanju, o uporabi in o računu okrajne učiteljske knjižnice. 7. Volitve: a) stalnega odbora okrajne učiteljske konferencije; b) novega odbora okrajne učiteljske knjižnice. 8. Posamezni nasveti, ki pa se morajo vsaj do 28. junija t. l. poslati stalnemu odboru v Krško.

— **Vabilo.** »Pedagogičsko društvo« imelo bode letošnji občni zbor v četrtek dne 30. junija t. l. ob 2. uri popoldne na gostilničnem vrtu gosp. Gregoriča v Krškem. — Spored: 1. Poročilo o društvenem delovanju preteklega društvenega leta. 2. Pregled letnega računa. 3. Volitev treh pregledovalcev računov. 4. Volitev sedmih udov v društveno vodstvo (odbor). 5. Določitev letnega prineska za prave in podporne ude. 6. Določitev cene »Pedagogičskemu letniku« za neude. 7. Nasveti. Zaradi velike važnosti tega zborovanja se vabijo vsi učitelji (učiteljice) in šolski prijatelji k mnogobrojni udeležbi.

Odbor »Pedagogičskega društva« v Krškem.

Iz Postojine. Običajna učiteljska konferencija za Postojinski okraj bode letos v 6. dan julija ob 10. uri dopoldne v tukajšnjem šolskem poslopji. Med drugimi navadnimi točkami bode na vrsti tudi: 1. »Tiho, skromno učiteljevo življenje bode najplodovitejši studenec vzgojevalnega poučevanja« (poroč. g. Pernè). 2. »O šolskih zamudah« (poroč. g. Konstanjevec). *mn.*

Iz Kamenika. Okrajna učiteljska konferencija za Kameniški okraj bode dne 27. jul. t. l. v Domžalah. Razun navadnih točk je na dnevnem redu: 1. Opis šolske občine v zemljepisnem, prirodopisnem in zgodovinskem oziru v korist metodiki domovinoslovnega pouka. Poročevalec g. Marolt. 2. Koliko je mogoče doseči pri pouku v ženskih ročnih delih na podlagi dejanskih izkušenj z ozirom na krajevne razmere in potrebe in kako naj se ta pouk uravná, da se ljudstvo zanj pridobi. (To poročilo izdelajo vse gospodičine učiteljice in je pošljejo do dne 8. julija gosp. nadzorniku, ki potem določi gospodičino učiteljico, katera na podlagi teh poročil napravi vkupno poročilo za konferencijo).

Iz Ljubljane. »Prvo berilo in slovnica« za drugi razred čvetero- in petero-razrednih šol (Razinger-Žumer-ovo) je ministerstvo za bogočastje in uk z ukazom dne 28. maja 1887. l., št. 10.319 za omenjene šole s slovenskim učnim jezikom odobrilo. — To užé dolgo pričakovano uradno potrdilo je dobro došlo posebno zdaj vsem, ki niso vedeli, bi li to knjigo imeli in rabili v šoli, ali ne.

— Kraj vsakoletni skupščini družbe sv. Cirila in Metoda določuje družbino vodstvo v Ljubljani. Vsled želje Tržaških rodoljubov se je pri odborovi seji v 2. dan jun. t. l. sklenilo, da bode veliki družbin zbor letos v Trstu v 19. dan julija t. l.

— V gimnazijo vpisovali se bodo učenci prvokrat užé v 10. dan, in v 15. in 16. dan julija t. l. bodo prve vzprejemne preizkušnje.

— Ustne preizkušnje zrelosti na tukajšnjih izobraževališčih za učitelje in učiteljice začénjale se bodo 1. julija t. l.

— Odbor »Slovenskega učiteljskega društva« v Ljubljani bode imel v četrtek v 23. dan jul. t. l. ob 2. pop. v pisarni I. mestne deške ljudske šole sejo, h kateri vse g. g. odbornike uljudno vabi

predsedništvo.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. Luk. Kavalar, učitelj na Breznici, gre v Rateče (v Radovljiškem okraji). — G. Konrad Mali, zač. učitelj na Dobravi pri Kropi, je za trdno postavljen. — Gspđ. Janja Miklavčič, učiteljica v Lipaljej vesi na Koroškem, pride za trdno na II. učit. mesto na Bohinjsko Bistrico na Gorenjskem. — Gspđ. Friderika Eckert, pomožna učiteljica v Kočevskem mestu, imenovana je def. učiteljicam na II. učit. mesto ravno tū.

Razpisi učiteljskih služeb na Kranjskem.

Na dvorazredni ljudski šoli v Vinici razpisano je drugo učiteljsko mesto z letno plačo 450 gld. in s prostim stanovanjem v stalno nameščenje. Prošnje naj se vlagajo do 25. junija t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Črnomelji.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomelji v 27. dan maja 1887.

Na enorazredni ljudski šoli v Gotenici (Göttenitz) se bode učiteljska služba s 400 gld. letne plače, z opravično doklado 30 gld. in s prostim stanovanjem stalno namestila. Prošnje naj se vlagajo po uradnem potu do 30. junija 1887. l. pri c. kr. okraj. šol. svetu v Kočevji.

Služba otročje vrtnarice.

Na c. kr. izobraževališči za učiteljice v Ljubljani bode se z začetkom šolskega leta 1887/88. namestila služba otročje vrtnarice za izobražbo otročjih vrtnaric. Prosilke za to službo (z dohodki enakimi učiteljici na vadnici) ravnaajo naj svoje prošnje na sl. c. kr. ministerstvo za bogocastje in uk, naj jih oddajajo do 10. julija t. l. pri c. kr. deželnem šolskem svetu v Ljubljani ter naj dokažejo, da so sposobne otročje vrtnarice in ljudske ali meščanske učiteljice s slovenskim in nemškim poučnim jezikom.

„Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli“,

spisal **Janko Leban** (Gradimir), ljudski učitelj.

Ponatis iz „Učiteljskega Tovariša“, dobiva se v **Milic-evi tiskarni** posebej, in stane mehko vezana 30 kr., pod križnim zavitkom 5 kr. več, to je: 35 kr.

✎ Priporočamo jo učiteljem in učencem! ✎

❧ Vabilo k naročbi. ❧

Vse p. n. častite gg. naročnike opozarjamo, da jim z današnjo številko „Učiteljskega Tovariša“ poteka naročnina ter jih najuljudneje prosimo, da bi blagovolili za **II. polovico** t. l. naročnino poslati. Tudi tiste gg. naročnike, ki so še od pred dolžni naročnino, prosimo, da bi poravnali svoj dolg pri založništvu.

„Učiteljski Tovariš“ stane vse leto 3 gld., pol leta 1 gld. 50 kr. Novim naročnikom še lahko pošljemo vse dozdanje številke.

Prisrčno se zahvaljujemo vsem predragim svojim prijateljem in podpornikom, ki nas z naročevanjem in dopisovanjem podpirajo ter jih lepo prosimo, da bi nam bili še dalje zvesti sotrudniki na našem težavnem dejališči: za blagouspešnost národnemu šolstvu in učiteljstvu.

Uredništvo in založništvo.